

ԻՆՔՆԱԿԵՆ ՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐՈՎԲԵ ՎՐԴ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ

Ժամանակի և սեղի սղուրեանց պատճառաւ, այս բիւիքն ալ մէկդի ձգելով Պաշտօնաբերին շարունակական յօդուածներէն վեցը — Թարգմ Պարբ.ի «Քարեկարգութիւն»ը, Մ. Մանուկեանի «Զայլա Հառլա»ի թարգմանութիւնը, Զատեն Պարբ.ի «Նամակեան»ն, Գիրիշանի «Սերասիոյ Ս. Նշան»ը, Գ. Ճ.ի «Յօնացուցային»ը և Բժշկեանի «Շարականագիտական»ը (որ կը լրանայ յաջորդիւ) — սեղ կու տանք շարունակելի ուրիշ յօդուածի մը, որ «ստեմանական» երէկ քի վեր պոս մնալէ ետք Ս. Արառայ Պիւսնաթան բարածարներուն մէջ, «արուոյս սկիզբէն կարգի կը սպասէր մեր բարածարին մէջ: Հնդիսակը, մեր և ճախորդ դարերու հանգոյցներուն ապրած, եղած է Սարաբն Ս. Ուստի: Վասնի ետք քէ մեր ընթերցողները հաճոյքով և հեռաբերութեամբ պիտի կարդան, տեսած շրջանի վանական և ազգային կեանքի անցուղարձիւնը վրայ բաւարար լոյս տփռող տոյն յօդուածաշարքը:

ԽՄԲ.

Նախ կ'արտատպենք իր կենսագրութիւնը, համաձայն Մկրտիչ Եպս. Աղաւնուշիի («Միաբան» և Այցելուք Հայ Երուսաղէմի», էջ 468):

«Սերովբէ վրդ. Սամուէլեան, Թաւաշի: Մնեալ 1671ին, ձեռնադրեալ 1698ին, Տեսուչ Դամասկոսի (1902-4), Տեսուչ Յոպպէի՝ 1907ին, Տեսուչ Ժառանգաւորաց Վարժարանի՝ 1910ին, Տեսուչ Բեթղեմէի՝ 1914ին, կը վախճանի 27 Հոկտ. 1917: Յիշեալը վարած է նաեւ Տրապիզոնի և Պաղատաի առաջնորդական պաշտօնները (1904-1907). ունի հրատարակութիւն մը՝ «Մրազիր Կենաց» անուամբ (տպ. Պոլիս, 1904):»

1912 Փետր. 20/4 Մարտ Բշ. — Այսօր սկսայ գրել իմ կեանքս և պիտի շարունակեմ քիչ առ քիչ որքան որ ժամանակ ունենամ. —

Ես ծնած եմ Կեսարիոյ Թաւաշ գիւղաքաղաքը, 1870 Փետր. 28ին (Տօն Սուրբ Թորոսի) և մկրտուած եմ վերի Թաղին Ս. Աստուածածին եկեղեցին, ձեռամբ մեր տաներէց Տ. Գրիգոր ԲՆՆՅ. Սէլեանի և կնքահայրութեամբ մեր ազգականներէն Թորոս աղա Խաւապախեանի, որոյ մենք որդին (Միրիշան) 1893ին կախուեցաւ ի Գաղատիա 4 ընկերներով:

(Հոս զանց կ'ընենք էջ 1-7, որ կը վերաբերի իր մանկական շրջանին):

1887 Սեպտ. 24ի Եշ. օրը, Աւստրիական Դատթոր չոգենաւով (այս չոգենաւը քանի մը տարիներ յետոյ ծովամոյն եղաւ), ճամբայ ելայ գէպի Երուսաղէմ: Շոգենաւին մէջ ինձ ուղեկից ունէի Մարկոս Էֆ. Նաթանեանը, որ իբր աջսորակոյն Երուսաղէմ կը զրկուէր, բայց ոչ ընդ հսկողութեամբ: Գեղեցիկ օդով մը ճանապարհորդեցինք Սրբիպեղատի և Միլիերիականի մէջ, Մեր չոգենաւը հանդիպեցաւ Կէլիպօլու, Չանաք-Գալէ, Միախլի, Իզմիր, Քիոս, Ռոտոս և Աղեքսանդրիա (ուր երեք օր մնաց), Փօրթ Սա'իտ, և Հոկտ. 4, Կիրակի առաւօտ, ողջամբ ժամանեցինք Յոպպէ, ուր կը գտնուէին Պատր. Տեղապահ Տ. Երեմիա Եպս. Տէր Սահակեան, իր ձեռնադրեալ Տ. Յակոբ Վրդ. Սանատարեան, Վանքին Տեսուչը՝ Տ. Եղիա Վրդ. Յովհաննէսեան և ժամարար՝ Տ. Գրիգոր Վրդ. Մուրաթեան: Ս. Պատարագի միջոցին հասանք. Դպրապետն էր Յակոբ Վրդ. Սանատարեան: Նոյն օրը և հետեւեալ Բշ. օրը չրջագոյնեցանք Յոպպէի զանազան կողմերը և պարտէկները և Բշ. երկուր ժամը 12ի ժօտ կառքով ճամբայ ելանք գէպի Երուսաղէմ և Հոկտ. 6, Գշ. առաւօտուն ժամանք Ս. Յակոբայ Վանքը և բնակեցայ Հոգեւորներ:

Իմ Երուսաղէմ հասնելէս 2-3 օր յետոյ հասաւ նաեւ Կ. Պօլսեցի Միհրան Նշանեան անունով պատանի մը (հետագային՝ Ամեն. Տ. Մեսրոպ Պատրիարք, Մ. Ս.), որուն հետ միասին ժառանգ. Վարժարանը ընդունուեցանք Հոկտ. 12ի Բշ. օրը:

Վարժարանին Տեսուչն էր Տ. Գէորգ Վրդ. Նրէցեան, իսկ գլխաւոր ուսուցիչը՝ Տ. Սահակ Եպս. Նապայեան (հետագային՝ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Մ. Ս.),

Տ. Մամբրէ Եպս. Մարկոսեան, Ղևոնդ Վրդ. Մաքսուտեան, Պարոն Սողոմոն Գրիգորեան, Երաժշտութեան դասատու Գէորգ Պատուելի Երուսաղէմացի, իսկ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ՝ Պր. Օկիսադ Ռօշէ Ֆրանսացին, (ժամանակ մը պաշտօնավարեցին Մարկոս Էֆ. Նաթանեան և Յակոբ Էֆ. Մեղաւորեան), իսկ կառավարիչն էր Շահին Սարկ. Ֆէսմեան (յետոյ Արսէն Վրդ.): Ժառանգաւորաց Վարժարանը բարեկարգ և յառաջադէմ վիճակ մը չունէր — աշակերտաց թիւը հազիւ թէ 24—26 ի կը հասնէր: Բայց Երուսաղէմի սէրը մէկ կողմէն, վրդ. դառնալու փափաքը միւս կողմէն, կապեցին զիս վարժարանին, ուր մնացի 3½ տարի և դուրս ելայ իբրեւ շրջանաւարտ:

Տ. Գէորգ Վրդ.-էն յետոյ, 10 ամսուան չափ առժամեայ տեսուչ եղաւ մեզի Սահակ Եպս. Խապայեան, յետոյ նորէն քանի մը ամիս Գէորգ Վրդ. Երէցեան, յետոյ քանի մը տարի ալ Մամբրէ Եպս. Մարկոսեան, որուն օրով շրջանաւարտ եղայ 11 ընկերներով:

Այս երեք տեսուչներէն և ոչ մէկը յարմար և արժանաւոր տեսուչն էր սակայն, որունց կամ իրենց պաշտօնին գիտակցութիւնը չունէին և կամ յատուկ ծրագիր մը ունէին տղէտ ժիւրքանիս հասցնելու:

1888 Մարտ 12, Թէոդորոսի Շք. երեկոյ, Ս. Երուսթեան Տաճարին վերնատունը զպիտ ձեռնադրուեցայ, բազմաթիւ ընկերներով, Պատր. Տեղապահ Տ. Երեմիա Եպս. Տ. Սահակեանէ: Խորատախանիս էր Տ. Վահրամ Վրդ. Ազատեան, Վանքին Աւագ Թարգմանը: Նոյն տարւոյն վերջիւրը, Տ. Երուսթեան Պատրիարքի շանիւք, Ժառանգաւորաց Վարժարանը զրկուեցաւ իբրեւ աստուածաբանութեան ուսուցիչ Պարոն Թորոս Զուղայեցի, որ յետ ժամանակաց եղաւ Տ. Թորոս Քինյ., երբիմն հովիւ Մանչեսթրի, Պոսթոնի և ինչ:

1889 Մայիս 20, Շք. կէսօրէն յետոյ, Երուսաղէմ հասաւ Ս. Աթոռոյ Նորընտիր Գահակալ Տ. Երուսթեան Արքեպիսկոպոս Վհնայեան, նախկին Պատրիարք Կ. Պօլսոյ, որուն ընկերացած էին Կ. Պօլսէն Տ. Խորէն Արք. Նարպէյ, Մամբրէ Եպս. Մարկոսեան, Փիլիպպոս Եպս. Նաճառեան, Յակոբ Մ. Վրդ., Աշոտ Փափազեան և Գէորգ Վրդ. Երէցեան: Գէորգ Վրդ., մեր Տեսուչը, Մամբրէ Եպս. ի հետ միասին, հրաւիրակ քացած էր Կ. Պօլսի (1888 Օգոստ. 4ին մեկնած էին Երուսաղէմէն), ուր մնացին 10 ամսուան չափ: Այս միջոցին Վարժարանին Տեսուցիչները կը վարէր փոխանորդաբար Սահակ Եպս. Խապայեան:

Երեք չէմ մոռնալ, որ երբ Երուսթեան Պատրիարքի ժամանումէն քանի մը օր յետոյ, Տ. Խորէն Արք. Նարպէյ ընկերներով Ժառանգաւորաց Վարժարանը այցելեց և ուղեց քանի մը առարկաներ, Ֆրանսերէն և ինչ. քննել, շատ մեծ եղաւ խառնապուրթիւնը տեսուչներու և վարժապետներու: Աշակերտներս բան չէինք գիտեր: Սահակ Եպս. ը կ'ըսէր թէ Գէորգ Հայր Սուրբն է Տեսուչը, այսինքն այն է պատասխանատուն: Գէորգ Վրդ. ալ կ'ըսէր թէ ինք 10 ամիսներ է վեր բացակայ է, և պատասխանատուն Սահակ Եպս.ն է: Բացորոշ կերպով չէին ըսեր այս խօսքերը, բայց անուղղակի կերպով կը հասկնային:

Երուսթեան Պատրիարքի պաշտօնավարութեան օրերուն բաւական լաւ վիճակ մը ունեցաւ Ժառանգաւորաց Վարժարանը, ուր ի մէջ այլոց կը գտաւ խօսէին՝ Աստուածաբան Թորոս Զուղայեցին, աքոբական Մարկոս Նաթանեան, Տրապիզոնցի Յակոբ Մեղաւորեան և Պետրոս Կիւրղեան անուն երիտասարդ մը, որ յետոյ Ստամբուլ անուամբ ի յայտ պիտի գար, իբրեւ Հնչակեան գործիչ և խմբագիր: Կոնգրէսը անուամբ ի յայտ պիտի գար, իբրեւ Հնչակեան գործիչ և խմբագիր:

1889 Յուլիս 16, Վարդապետի Կիրակի առաւօտ, Տ. Երուսթեան Պատրիարք իր անդրանիկ Պատարաքը մասայց և հանգիստաբաղն վրդ. ձեռնադրեց 12 աւագ սարկաւաղները, որ են. —

1. — Միքայէլ Տփղիսեցի,
2. — Վրթանէս Կ. Պօլսեցի,
3. — Շահին

Վ. Կոնստանտին Միքայէլ Վրդ.
 > Վրթանէս >
 > Արսէն >

11 Վ. Ս. Ս. 1 7

«ԾՈՒԷՆ ԾՈՒԷՆ ԵՐԻՋՆԵՐ»

Հեղինակ՝ ՊԷՊՕ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Նոր անուն մը չէ Պէպօ Սիմոնեան արտասահմանեան մեր գրականութեամբ հետաքրքրուողին համար: Խնդրոյ առարկայ հատորը չորրորդն է, լոյս տեսած իր գրչէն: (Իր առաջին երկու գործերը կը պատկանին Հափածոյ խօսքի սեռին):

(Չինք կարգացած իր քերթուածները, որոնց մամուլէն անարձագանգ մնալը մեծագոյն գրուականը կը նկատենք անոնց հասարակ տաղաչափութիւններ բլլալուն: Թէև հեն պակտիր մեր մէջ ածան խօսքի գովարաններ):

1980ին, իր ծննդավայր և բնակավայր Պէյրութի մէջ — Տօնիկեան Տպարանէն — մօտ 300 էջերով և խնամուղ ապագրութեամբ լոյս տեսած այս հատորը գրախօսելու պիտի չձեռնարկէինք — ոչ չինչ ունի ուշագրու, դասի տարբերող բազմաթիւ իր նմաններէն —, խոստացած ըլլալով միջակութիւններու հետ գործչունհնալ (յաջողութեամբ որոշատելու ինչպէս ձախողանքները դատափետելու իրաւունքը տուած ենք մենք մեզի, առաջիններուն մեր գնահատանքի տուբը մատուցած ըլլալու և վերջիններէն մեր բնթերցող հասարակութիւնը զգուշացնե-

լու, հեռու պահելու համար — ի վերջոյ ունենալու ենք մեր նիւթականին նման մեր ժամանակը (իրաւամբ անոր համարժէքը նկատուող) ևս բարեք անտեսելու իմաստութիւնը), եթէ հեղինակը նախ՝ ապրած չըլլար Պէյրութի մէջ որ, իր իսկ հաւաստումով, ըստկերական ու տրոփող սիրտն է տարասփռու հայութեան (Ամերիկայի մէջ Հայերէն իրերը ու գիրք հրատարակելն իսկ — իրենց անխուսափելի թերութիւններով — հերոսութիւն է այսօր), երկրորդ՝ եթէ ան չըլլար ուսուցիչն ու անօրէնը ազգային վարժարանի մը, և վերջապէս ու մանաւանդ՝ եթէ չըլլար ան հայկադհան լեզուի դաստիարակ:

Սիմոնեան կը խօսի իր մանկութեանէն, որ փայլուն չէ եղած (հայու ճակատագիր), հայրենիքէն՝ զոր այցելելու մէկէ աւելի առիթներ է ունեցած (այս մարդին մէջ բախտաւոր են ուսուցչական ասպարէզ ընդգրկողները) և իր շուրջը եռեկեփող կեանքէն, ներկուած հուրով ու ծախով վերջին տասնամեակին Մայրի-ներու երկրի բաժինը եղող սև ու սևաւոր օրերուն: Քաղաքական իր շեշտօրէն ձախ հակումները վեր ու անկախ են իր արուեստէն: Տղը չէ հոս խօսիլ հայրենասիրութիւնը գաղափարագրութեան մը կապած (եթէ ոչ անոր վերածած) կարգ մը գրողներու մասին, իրենց այդ ճիգին մէջ բանարուեստին սպասարկած ըլլալու յաւակնութեամբը օսնքացող:

4. — Խաչատուր	Եղնիկ Վրդ.
5. — Գրիգոր Սիւրստացի	Վահան »
6. — Վահան	Կիրակոս »
(Վախճանեցաւ Երուսաղէմ, 19 Փետր. 1915ին)	
7. — Յովհաննէս Եւալովցի (կարգաթող՝ 1911ին)	Կարապետ »
8. — Յակովբ Զճկաժառանգի	Ղուկաս »
(Վախճանեցաւ Դշ., 1 Օգոս. 1890, և թաղեցաւ ի դաւիթ Ս. Յակոբայ Եկեղեցւոյն)	
9. — Տիգրան Ստուշեցի	Հմայակ »
10. — Կիրակոս Բաղիշեցի	Սկրիպ »
(1904ին տանիւնէն ինկաւ և մեռաւ)	
11. — Մարթէմ Կ. Գօլսեցի	Իգնատիոս »
12. — Կարապետ	Քանիքի »

(Շարունակելի՝ 1)